

que sirve para ordeñar las vacas» (Cotarelo, *BRAE* xiv, 110), arag. *cañada* «medida de vino en Ar. y parte de Ast.» (Borao); en un vell doc. de Galícia sembla conservar-se una forma més primitiva: «vasos vitreos --- palmares duos; portelas cum ansulas, duas; 5 arrotomas quinque, kana una», Lugo, a. 998 (*Fs. Jud.*, 1943, p. 638, n. 65).¹

D'aquí es deriva el diminutiu *canadelles* [*canadeles* 1151, etc., Bastardas-Bass.],² sobre el qual pensem sobretot en l'ús litúrgic i anàlegs: «lo prevere volch 10 ministrar e metre del vi e de l'aygua en lo calze, e no-y ach escolá --- que li donàs les *canadeyles*», *Filla del R. d'Hongria* (*NCL* XLVIII, 53); «les *canadelles*: ampulla --- los canalobres ---», *OPou* (*ThPu.*, 167), «vinagreras», Sanelo II, 12v, i ja *-delles* (amb *fiotes*) 15 en un doc. de 1313 (Finke, *Acta Ar.* III, 242), però hi ha també ús més rústic: Krüger, *Hochpyr.* A, II, 324; i una porquerola no pot oferir per a beure més que «una *canadella* de vi agre», en un romanç recollit per MilàF. (*Romllo.*, 234.32), cf. ast. *canadiella* «me- 20 dida de sidra» (Rato).³ Com a masculí *canadel*, 1123 (Bast.-Bass.); «Arn. Toront --- fa mig *canadel* de vi e 2 ous», Capbreu de Ribes, c. 1283 (*RLR* IV, 56) i apareixen altres *canadell* de vi, d'argent, etc. en docs. ross. des de llavors fins a 1416 en l'*InuLC* d'Alart.⁴ 25

Canyada = cast. *cañada* 'vall poc marcada' visible pel canyer del fons [c. 1460], d'on 'via del bestiar transhumant, carrerada' [1304, i c. 1290] (perquè generalment seguix aquelles valletes, *DCEC* I, 645b 38-48), és també del cat. extrem-occid. i val.: p. ex. 30 *canyada* 'assegador' a Monòver, on n'hi ha tres o quatre de renomades, 1963, *canyada real* 'assegador' a Onda; una forma *canada* s'havia usat amb caràcter genèric en el Maestrat («vallada entre dos muntanyes pròximes», Ga. Girona), i en particular concretant en la gran i famosa *Canada d'Ares*, que ja figura amb aquest nom en la *Cròn.* de Jaume.

Encanyar-se: «sarmens clets / hi més Déu --- / puys, acotades, / més en brocades / e encanyà, / e concertà / del seu costat / més arreglat / e millor rech», 40 *JRoig* (*Spill*, 13507, amb com. de Chabàs, v. 43507).

Canyar, fou la forma més general i tradicional del collectiu [1494, *AlcM*]; en textos mig llatins *cannares* pl. des de 978, *canar* sg., 990, Bast.-Bass., 357]; *DTo.*, 1640; avui és la forma val. i del Migjorn del Princ. 45 (*kayás* pl. Priorat, Vilella Baixa, 1936), de vegades concretat vàriament: al Vilar de Canes (!) em parlen del *Kayá* Gran del Barranc dels Estrets (que és alhora gran canyer i 'congost' per on baixa el riu Molinell, 1961), a l'Albufera és més nom de massa vegetal que de bosquet de canyes, etc.: «entre el *kayár* i l'asprella se formen moltes illetes ---» (Sueca), «aque- 50 lla flota de *canyar* que va a róssa»; o veritable nom de matèria (on a penes hi ha percepció de vells tronquets i aquests són encara més de canyís que de canya): «el corrent de l'aigua descarcat el fang i s'ar- ranca una flota (massa flotant) de *kayár*, que després es fixa al mig de l'estany» (Palmar, 1962); d'ací, recordant-nos el «de llances se'n veu tot un *canyar*» de Verdager (*Canigó* VII), s'alça de vegades un «canyar 60

de garrots», d'on el val. «armar-se un *canyaret* o un rebombori, acompanyat de disputes, crits, xillits, paraules gordes, arraps y tirones de grenya», *MGadea* (*T. del Xè* II, 23), que *Canyís* (129) descriu com a «guirigay y revoltijo en una reunió» i Giner i March com a «baralla, avalot, per discussions, regateigs», etc. («Acció», 13-VII-1935).

Doncs, si això enllaça amb el cast. *cañar*, per altra banda amb oc. ant. *canier* «cannaie, lieu planté de roseaux» enllaça *canyer* [Lab. 1839], que és el terme viu des de la capital cap al Nord (ja Maresme, St. Pol, etc.) i a les Illes (eiv. *canyé* 'cañaveral', PzCabre- ro): «d'altra Noguera he vista l'aygua corrent / y, entre les pollancredes y'ls verts *canyers*, / de llotjes y de tendes a prop de cent», MilàF. (*Pros Bernat*, v. 341); segueix essent la forma popular a l'Empordà (Colera, 1958) i Rosselló («aquell *kayé*, «el *kayé* d'an ---», Millars, Cabestany, 1960).

Amb igual valor s'havia usat la continuació de *CANNĒTUM*: *canned* 1064 (en forma més llatina *can- nedo* 944, *kanedo* 996, Bast.-Bass.), que a penes es manté així enlloc, per bé que a Mall. *kayét* es nota amb valor més pre-toponímic (Alcúdia, 1963) que de topònim i no veig que s'apliqui tant amb el sentit secundari; aquest, 'raconada de barranquet o de canyar on s'abandonen les ròsses, cementiri de burros', s'aferma molt generalment [Bna., 1489]: «ab l'ajuda de Déu, dic, / recobraren Monjuich, y al *canyet*!, a enterrar-los» cantaven dels francesos el 1808 (MilàF, *Romllo.*, 179). Com que també *canyer* s'ha aplicat al 'canyet' o 'indret abandonat suburbà' (on enterren: «és mort / la barretina amb ell fa malves al canyer», Saisset, mall. *enviar al canyer* 'a malviatge'), i amb valor suburbà semblant s'han usat *canyar* i *canar* (sobretot petrificat en la toponímia: *Alcanar*, eiv. *Es Canar*), d'ací deriva el rossell. *canarissa* 'carreró cobert, sense eixida' (Grandó, *MiscFabra*) que ja veiem en docs. de cap a l'a. 1680: «la rue qui va du portal de Llupià à la place majeure, avec une *canarisse* dans la maison» 40 (Desplanque, *Archives de Thuir*, 55a), en el qual hi ha formació paral·lela (i potser també contaminació) de *callerissa*, *callis*, que ve a ser el mateix (veg. *CALL*).

Amb un sentit afí al de *canyís*, més aviat que al de *canada*, *canadella*: *canat* 'dipòsit de canyís per a colli- 45 tés': «*canyís* o *canat*: cumera ex harundinibus consu- tis et invicem contextis», *OPou* (*ThPu.*; en el capítol del graner, darrere *oró d'espart*, 325); «propietari d'una galant casa i de riques terres, solia omplir sen- gles *canats* de blat i rikorxar famosos dalls d'user- da», JRuyra, *La Parada* (141), o amb *ny*: «la tardor, estació que 'ls poetes motegen de trista y 'ls pagesos d'alegria si veuen curulls els *canyats* y rases les tines», 50 *MVayreda* (*Sang Nova* III, i, 171, de nou v, iii, 356).

Canaula 'collar de fusta tancat amb una clavilla, per fermar el bestiar a la menjadora' és sobretot aranès (Cor., *VocAr.*, 62), però també cat. des de Benasc fins a Cerdanya: Àneu «collar de maderà para los terneros» (Pol, 13), ribag. (Navarro, *CongrLICat.*, 229), de vegades també emprat per a d'altres fins.⁵ Tirant cap a Aragó és més aviat el collar de l'esquella: *ca-*